

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 6, 2015 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 338.24

*В. В. Коваль,
кандидат технічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики та інформаційної діяльності
Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*

ОСНОВНІ ПЕРЕДУМОВИ ДЕРЖАВНОГО ТА МІКРОЕКОНОМІЧНОГО АНТИКРИЗОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

*V. V. Koval,
PhD., associate professor of the Department of Economic Cybernetics
of East European University of Economics and Management*

THE BASIC PRECONDITIONS OF STATE AND MICROECONOMIC CRISIS MANAGEMENT

У статті представлено аналіз основних передумов державного та мікроекономічного антикризового регулювання, як цілеспрямованого державного антициклічного регулювання як засобу пом'якшення криз. Зазначено, що для антикризової групи у період входження підприємства в фази пожевлення і підйому визначаються такі основні завдання: досягнення максимально можливої стійкості підприємства та автономії його від коливань зовнішнього середовища та короткострокове і довгострокове прогнозування можливих кризових ситуацій і розробка пакету превентивних заходів, спрямованих на своєчасну діагностику зароджується кризи та її локалізацію ще на ранніх стадіях виникнення.

This article contains analysis of the basic preconditions of the state and microeconomic crisis management as deliberate countercyclical public regulation in a way of the crisis mitigating.

It is noted that in a time when company joined the phase of recovery and rising, the crisis group defines the same core objectives: achieving of the greatest possible viability and autonomy of the company from the vibrations of the environment and the short- and long-term forecasting of potential crisis situations and developing a package of preventive measures to timely diagnose emerging crisis to localize it on the early stages.

Ключові слова: антикризове управління, державне регулювання, криза, антициклічне регулювання, управління, макроекономічні заходи.

Keywords: crisis management, government regulation, crisis, countercyclical regulation, governance, macroeconomic measures.

Постановка проблеми.

Необхідність цілеспрямованого антикризового управління сягає початку двадцятого століття, а саме до часу зародження великих підприємств зі складною організаційною структурою. Спочатку на підприємствах збиралися так звані антикризові групи, що складаються як правило із запрошених консультантів і мають перед собою мету вивести підприємство з поточної кризової ситуації з мінімальним збитком. Такі мобільні групи створювалися зазвичай вже після настання кризи і розпадалися після того, як кризова ситуація була подолана.

Однак, вже після Першої світової війни керівництво підприємств гігантів (наприклад, німецьких сталеливарних підприємств) початок всерйоз замислюватися про створення на підприємствах спеціальних постійно діючих антикризових структур, здатних не тільки долати наслідки кризи постфактум, але й прогнозувати виникнення майбутньої кризи і прийматиме заздалегідь заходів щодо його пом'якшення. Для даних підприємств проблема завчасного прогнозування криз стояла особливо гостро, враховуючи масштаби їх оборотів в грошовому вираженні.

Антикризове регулювання на мікрорівні це насамперед пристосування до нових умов зовнішнього середовища. Воно відбувається успішніше, якщо вектори змін на підприємстві і в зовнішньому середовищі спрямовані в одну сторону. Проте зовнішня середовище є ринковою, стихійною за своєю суттю, тому зміни в ній є важко передбачуваними стихійними ринковими коливаннями, викликаними безліччю різних факторів. Обмежувати ці коливання і вводити їх у потрібне русло можна лише за наявності цілеспрямованих державних антикризових заходів [1,2].

Фундаментальний каркас теорії і практики антикризового управління заклали такі відомі зарубіжні вчені, як: Р. Хіт, І. Мітрофф, С. Пірсон, П. Грін, У. Розенталь, Х. Едісон, Дж. Камінски та ін.

Метою цієї статті визначення основних передумов державного та мікроекономічного антикризового регулювання, як цілеспрямованого державного антициклічного регулювання (економічного та адміністративного) як засобу пом'якшення криз.

Виклад основного матеріалу.

Вперше до висновку про необхідність антикризового регулювання на державному рівні прийшли економісти в США після Великої депресії 1930-х років. Саме тоді стала очевидною необхідність проведення чітко організованою і добре фінансованою державною антициклічною політики. Починаючи з 1932 року в бюджеті США, виділяється навіть особлива стаття «Асигнування на кризові заходи». Державне антикризове регулювання проводилось за наступними напрямками: фінансування і субсидування корпорацій, що стоять на межі банкрутства; примусове картелювання підприємств; державне регулювання кризового сільського господарства; організація громадських робіт і видача допомоги по безробіттю.

Тільки за період з 1934 по 1939 роки на фінансування цих заходів було витрачено 20, 68 млрд. дол., у тому числі: на громадські роботи 8, 48 млрд. Дол., на допомогу безробітним - 3, 57 млрд. дол., на допомогу сільському господарству - 3, 12 млрд. дол. Проте, державне антикризове регулювання не змогло запобігти настанню нової економічної кризи 1937-1938 рр.

Історія державного втручання в процес відтворення наочно відображає еволюцію державного регулювання від антикризового до антициклічного та довгострокового прогнозування. Спочатку практика антикризового регулювання на макрорівні полягала в пом'якшенні і виправленні наслідків вже наявної кризи з використанням перерахованих вище заходів.

Нові умови функціонування економіки змусили уряди різних країн шукати нові методики державного антикризового регулювання. Після Другої світової війни вплив держави на економіку значно збільшилася практично у всіх розвинених країнах. Поступово антикризове регулювання поступається місцем антициклічного.

Періодичні економічні кризи свідчили про те, що не тільки криза, але і надмірний підйом може викликати збитки економіки. Тому, антикризові заходи є органічною частиною антициклічних заходів. Антициклічна спрямованість державного регулювання означає насамперед регулювання економіки на всіх фазах

циклу: скорочення виробництва, якщо воно загрожує стати надмірним і його стимулювання в період застою. Свідомо формовані антициклічні заходи проводяться тепер до зміни фаз циклу, викликаючи деяке вирівнювання циклічних коливань.

Необхідність структурних перетворень в економіці на базі науково-технічної революції змусила державу звернутися до довгострокового впливу на економіку. Тому в 50-60-х роках антициклічне регулювання доповнюється довгостроковим регулюванням відтворення з його програмуванням і прогнозуванням.

Отже, цілеспрямовані державні антициклічні регулювання в поєднанні з довгостроковим прогнозуванням стає постійним фактором циклічного розвитку виробництва, переплітаючись зі стихійними законами ринку.

Ця проблема широко висвітлена в економічній науці. Тому коротка характеристика даної проблеми потрібна нам для вибудовування логічної системи державного і внутрішньофірмового регулювання. У країнах з розвинутою ринковою економікою державне антициклічне регулювання полягає головним чином у використанні важелів бюджетної (фіскальної) та кредитної політики [3].

Антициклічні заходи бюджетної політики включають в себе варіювання наступних параметрів: обсягу державних закупівель; оплати праці державних службовців; обсягу державних капітальних вкладень; величини трансфертних платежів; податкових ставок; правил та норм амортизації основного капіталу, використовуваних при обчисленні оподаткованого доходу.

Збільшення державних витрат під час великомасштабних криз може служити досить ефективним засобом стимулювання попиту, якщо врахувати, що саме в цей час економіка має «надлишкові» виробничі ресурси і особливо потребує їх використання.

Зміна величини податкових ставок також тягне за собою відповідну зміну сукупного попиту. Наприклад, зменшення ставки особистого прибуткового податку за інших рівних умов збільшує величину доходу, що залишається в розпорядженні платників податків. Це чинить мультиплікаційне вплив на особисте споживання, а також (хоча і в меншій мірі) – на капітальні вкладення. Зменшення ставки податку на прибуток викликає мультиплікаційний ефект головним чином у сфері інвестицій.

Податки є у своєму роді вбудованими стабілізаторами економіки. Їх антициклічне дія полягає в тому, що при скороченні виробництва та доходів сума податкових зборів автоматично скорочується, якщо при цьому не зростають ціни. Якщо податок має прогресивний характер, тобто якщо його ставки зростають швидше, ніж розміри одержуваного доходу, то скорочення податкових надходжень під час кризи більше, ніж зменшення доходів. За інших рівних умов антициклічне дія податкового регулятора тим більше, чим вище ставка податку на даний вид доходу. Загальний вплив кожного стабілізатора залежить і від амплітуди коливань відповідного виду доходу в даному циклі. Так, оскільки ставка податку на прибуток і амплітуда коливань прибутку відносно великі, цей податок надає досить істотне антициклічне вплив на відтворення.

Як показують статистичні дані останнього десятиліття, частка податку на прибуток корпорацій у загальній сумі доходів держави поступово скорочується, тоді як частка особистих прибуткових податків зростає. Відносна роль податку на прибуток найбільше в США і Японії і істотно менше в країнах Західної Європи, де поряд з прибутковим податком істотну роль відіграють і непрямі податки. Це дає підставу розглядати в якості загальної тенденції поступове зниження регулюючої ролі податку на прибуток і зростання значення (з погляду антикризового регулювання) прибуткового податку.

Зміна ставок непрямих податків безпосередньо впливає на роздрібні ціни. Якщо еластичність попиту за ціною досить висока, зміна ставок непрямих податків може зробити помітний вплив на споживчий попит. Тому в якості антициклічних важелів найчастіше використовуються ставки податків на продажі автомобілів, бензину, алкогольної продукції та інших споживчих товарів, попит на які характеризується високою еластичністю.

Аналіз дії вбудованих стабілізаторів в періоди кризи в розвинених країнах показує, що загальний ефект їх дії в більшості випадків перевищує розмір скорочення ВВП. Це означає, що за відсутності стабілізаторів кризове падіння виробництва могло б значно перевищити фактично наявне.

Однак, слід зауважити, що в специфічних умовах стагфляції антициклічна роль частини податків скорочується. Справа в тому, що при прогресивному оподаткуванні ставки прибуткового податку автоматично підвищуються внаслідок номінального зростання особистих доходів і, отже, реальна тяжкість податків зростає. Це може посилити різні негативні наслідки кризи.

Не менш важливим інструментом антициклічної політики, подібним з маневруванням податковими ставками є зміна правил, що регулюють порядок і норму амортизаційних відрахувань основного капіталу. При підвищенні встановленої норми амортизації велика частка поточного прибутку може бути проведена по фінансових рахунках амортизаційних відрахувань фірми. Отже, скорочується норма податкового обкладання прибутку, а це в свою чергу сприяє розширенню капітальних вкладень.

Антициклічні заходи кредитної політики включають в себе:

- зміна облікової ставки позичкового відсотка (ставки рефінансування);
- зміна норм обов'язкового резервування для комерційних банків;
- випуск або викуп державою короткострокових фінансових зобов'язань;
- кількісні обмеження кредиту;
- зміни умов споживчого, іпотечного та біржового кредиту.

Під час кризи центральні банки зазвичай прагнуть полегшити умови кредиту, знижуючи облікову ставку рефінансування, що дозволяє комерційним банкам знизити відсоток за власними позиками. Зниження облікової ставки, як правило, має відобразити надлишок пропозиції позичкового капіталу над його попитом. Однак якщо криза викликає різке збільшення попиту на готівкові кошти для погашення колишньої заборгованості, результатом може виявитися підвищення ставки рефінансування і, як наслідок цього, загострення кризи. Саме така послідовність подій в багатьох великомасштабних кризах. Тому уряди приймають додаткові заходи, щоб уникнути подібного розвитку подій. Наприклад в США, виходячи з досвіду масового закриття банків у 30-х роках, було передбачено введення системи державного страхування вкладів, що оберігає банки від одночасного «набігу» вкладників у період кризи.

Зміна ставок відсотка впливає на економіку через ефект заміщення (зсув попиту перевага споживача у зв'язку зі зміною відносної цінності благ) і ефект доходу (зсув перевага благ внаслідок зміни розміру доходу, що викликається зміною ціни блага). У результаті дії ефекту заміщення зниження ставки відсотка підвищує привабливість поточного витрачання коштів, оскільки вигідність заощаджень і зменшується, а позикові заощадження дешевшають. Під дією ефекту доходу зниження ставки відсотка призводить до збільшення наявного доходу боржників, але скорочує дохід вкладників. Сумарний вплив зниження процентних ставок на стан попиту залежить від того, чи є домашні господарства і компанії більшою мірою кредиторами або позичальниками. Також має значення частка позикових коштів, які беруться на умовах сплати не фіксували, а чинного на момент платежу відсотка.

Іншим засобом полегшення кредиту є зменшення норм обов'язкового резервування для комерційних банків. Таке зменшення рівносильно роздільній держави комерційним банкам використовувати їх додаткові ресурси для надання позик. Така ж мета досягається, якщо центральний банк вживає масовий викуп державних цінних паперів на відкритому ринку. Великими власниками таких паперів є як правило комерційні банки (в даному аспекті в цю ж категорію ми можемо включити і інвестиційні фонди). Продаючи їх центральному банку, вони таким чином скорочують кредитування держави і вивільняють додаткові резерви для розширення кредитування приватних фірм. В останніх кризах всі три розглянуті види кредитного регулювання застосовувалися одночасно [4,5].

Варто відзначити, що мультиплікатори кредитного регулювання, як правило, менше, ніж мультиплікатори бюджетних заходів, а їх вплив на відтворення є менш істотним. У той же час, перевага кредитних важелів полягає в тому, що вони можуть бути пущені в хід порівняно швидко і не вимагають тривалих адміністративних і законодавчих процедур, з якими пов'язане більшість бюджетних антициклічних заходів.

В США основний акцент у антициклічному регулюванні традиційно робиться саме на бюджетні заходи. Останні особливо активно застосовувалися на практиці в 40-60-х рр., тобто до появи стагфляції. У західній Європі і Японії, навпаки, найбільш часто вживаним засобом антициклічного регулювання служила кредитна політика.

На початку 90-х рр. вихід світової економіки з кризового стану був утруднений тим, що по ряду причин традиційні інструменти економічного регулювання були дискредитовані або недостатньо дієві. Це змусувало шукати нові орієнтири та інструменти економічної політики. Як свідчить проведений аналіз, зростання державного дефіциту і боргу в 90-і рр. відбувалося у відносно гіршій ситуації, ніж у попередньому циклі, тому можливість стимулювання попиту шляхом збільшення державних витрат були обмежені практично у всіх розвинених країнах. Це підтверджується також тим, що бюджетний дефіцит в багатьох країнах носив НЕ циклічний, а структурний характер, тобто зберігався і в умовах повної зайнятості (табл. 1).

Таблиця 1.

Сальдо державного бюджету провідних розвинених країн у першій половині 90-х рр., % Від ВВП

Країна	Сумарне сальдо	Структурний сальдо	Циклічне сальдо
США	3,8	3	0,8
Японія	0,1	1,9	1,8
Німеччина	4,1	3	1,1

Франція	5,7	3,1	2,6
Італія	9,5	7,4	2,1
Великобританія	8,3	5,7	2,6
Канада	5,8	2,1	3,7

Тільки Японія, де був цілеспрямовано взят курс на збільшення бюджетного дефіциту, як видно з таблиці, мала засоби і можливості для бюджетного стимулювання економіки. В інших розвинених країнах, наприклад у Німеччині та в США, в 90-і рр. робилися спроби знизити його: у Німеччині - шляхом скорочення соціальних витрат, в США - переважно за допомогою податків.

Для забезпечення високих бюджетних доходів уряди розвинених країн у 90-ті роки широко використовували приватизацію. Остання набула яскраво виражений фіскальний характер, перетворившись з інструменту підвищення ефективності в засіб бюджетної політики. З її допомогою були акумульовані значні суми, де країни розташовані в міру спадання частки доходів від приватизації в ВВП (рис. 1).

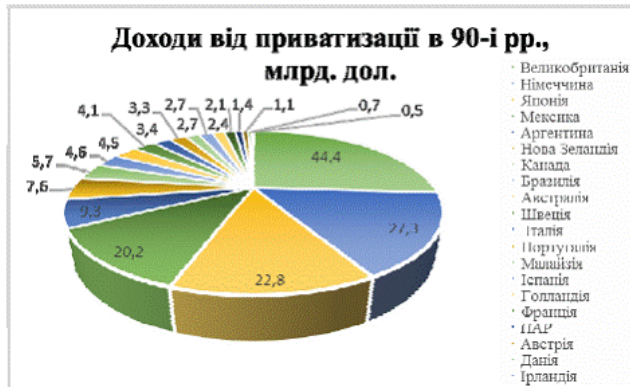

Рис. 1. Діаграма розташування країн в міру спадання частки доходів від приватизації в ВВП

Разом з тим, реалізація планів приватизації було поєднане з труднощами, пов'язаними з масштабною емісією акцій приватизованих підприємств. Урядам цілого ряду країн припадало розтягувати процес приватизації в часі.

Ще більш значну роль, ніж раніше, у регулюванні циклічного відтворення стало грати державне середньострокове і довгострокове програмування. Його вплив на хід відтворення можна звести до таких основних напрямків: координація діяльності державних підприємств та установ; довгострокове планування державних капітальних вкладень; заходи щодо субсидування та підтримки певних галузей; координація виробничих планів монополій відповідно до загальноекономічним довгостроковим прогнозом.

Всі проаналізовані нами можливі антициклічні заходи держави належали до числа економічних важелів впливу. В теж час, не менш важливу роль у антициклічній політиці держави відіграють та адміністративні заходи. Основними з них є: оперативне регулювання нормативно-правової бази в країні (регіоні); регулювання чисельності співробітників, що перебувають на держслужбі.

Важливість своєчасного коректування чинного законодавства не потребує доказів. Щоб усвідомити ступінь впливу цієї проблеми на економіку, досить згадати численні приклади ситуацій в російській практиці останніх років, коли інвестори відмовлялися вкладати гроші в підприємства з тієї причини, що структура власності на них не була чітко визначена. Не менш серйозні прогалини в сучасному вітчизняному законодавстві присутні і в його розділах, що регулюють процеси банкрутства і виведення активів за кордон через офшорні фірми. На практиці стала широко розповсюджуватися ситуація, коли з цілком стійкого підприємства новими власниками стрімко перекачуються за кордон всі активи, після чого підприємство доводиться до банкрутства. Подібна ситуація в принципі неможлива в країнах з розвинутою ринковою економікою, де законодавством чітко передбачена серйозна відповідальність за умисне (умисне) банкрутство.

Такі прогалини в законодавстві відлякують потенційних інвесторів, як зовнішніх, так і внутрішніх, а адже саме проблема залучення інвестицій є першочерговим для російських підприємств.

Проблему регулювання чисельності державних службовців часто відносять до розряду другорядних, однак, на наш погляд, в сучасних російських умовах вона може бути включена в список першочергових проблем. За оцінками експертів, число російських чиновників перевищує два мільйони людей, які отримують заробітну плату за рахунок коштів держбюджету. При таких масштабах бюрократичного апарату, навіть скорочення його всього на 10% обернеться для держави прямий економією близько 10000000000 грн. щорічно. Слід врахувати також економію коштів за оренду приміщень, транспорт, витратні матеріали, яка порівнянна за порядком величини з коштами. вивільняються з фонду заробітної плати.

Більше того, існуючі нині адміністративні установи у своїй діяльності часто підміняють і дублюють один одного, особливо ця проблема характерна для наглядають і контролюючих організацій. На сьогоднішній момент, доскональне виконання вимог всіх перевірок може паралізувати роботу малого підприємства. У той час як саме сприяння утворенню та нормальному функціонуванню малих підприємств визнано урядом як один із пріоритетних напрямків діяльності з відродження російської економіки.

Як видно з проведеного аналізу, так звані адміністративні проблеми не є повною мірою адміністративними, оскільки безпосередньо пов'язані з економічними. Необхідність адміністративних заходів антициклічній політиці держави обумовлена прямим негативним впливом адміністративних проблем на економічну кон'юнктуру в країні [6].

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок про те, що роль цілеспрямованого державного антициклічного регулювання (економічного та адміністративного) як засобу пом'якшення криз надзвичайно велика. Однак в силу певних причин воно може виявитися недостатньо ефективним і дієвим. До числа таких причин в економічній науці, зокрема, відносять наявність проблеми часових лагів. Цей аспект антициклічного регулювання вивчається за допомогою економіко-математичних моделей.

Мультиплікаційний процес, що приводиться в дію державними бюджетними і кредитними заходами, розтягнутий у часі і далеко не однаковий для різних засобів антикризового регулювання. До запізнюванню (лагу) в дії відповідних заходів економічної політики (від 1-2 кварталів до 1 року) слід додати так званий адміністративний лаг, тобто період між моментом одержання урядом сигналів про наближення кризи і часом здійснення протидіючих заходів.

Досвід розвинених країн свідчить, що сигнали кризи, як правило, сприймаються органами влади з деяким запізненням. Навіть за наявності розвинених засобів кон'юнктурного спостереження, що включають систему основних індикаторів і короткострокових економічних моделей, керуючі структури не завжди діють на основі таких прогнозів, а часто чекають поки криза виявить себе. Але втрачене час може призвести до незворотних наслідків для конкретних підприємств, що потрапили в кризову ситуацію. Розглянемо тепер як складається антикризове регулювання на мікрорівні.

Антикризове регулювання на мікрорівні. Проблеми підприємства, що потрапив в смугу кризи, наростають як сніжний ком. Виникаючий на первісному етапі кризи нестача коштів для своєчасного фінансування запланованих інвестиційних проектів змінюється недоволком вільних грошових коштів для проведення поточних взаєморозрахунків з партнерами. На цьому етапі підприємство ще може вибратися з кризи самостійно за допомогою зовнішніх запозичень. Однак, взяті кредити принесуть реальний позитивний результат тільки при наявності чіткої програми подальших дій щодо виходу з кризи. При її відсутності взяті кредити йдуть на «затикання дірок» у поточних розрахунках, а ситуація продовжує змінюватися в негативну сторону.

Черговий недолік коштів в умовах вичерпання можливостей зовнішніх запозичень призводить до необхідності запозичень внутрішніх. Необхідні грошові кошти вилучаються з фонду заробітної плати та засобів, призначених для сплати податків до бюджету. Затримка заробітної плати призводить до падіння мотивації співробітників і, як наслідок цього, зниження продуктивності праці і збільшення відтоку кадрів з підприємства. Недоплачена сума податків обростає пенями і штрафами, що найчастіше збільшує її в кілька разів і робить самостійне погашення даної заборгованості підприємством неможливим.

Далі підприємство входить у фазу неплатоспроможності, коли воно вже не в змозі розплатуватися за поточними фінансовими зобов'язаннями. Після чого слід звернення кредиторів в арбітражний суд і, як правило, прийняття рішення про проведення процедури банкрутства підприємства. При банкрутстві підприємства воно може втратити не тільки унікальне обладнання, але і сформований трудовий колектив, що практично виключає подальше відновлення підприємства в докризовому вигляді навіть за умов наявності інвесторів. Таким чином, кризові процеси на підприємствах в більшості випадків призводять до незворотних наслідків.

Таких наслідків можна було б уникнути, якби на початковому етапі виникнення кризи керівництво підприємства почало проведення реорганізації недостатньо ефективних функціонуючих ланок відтворювальної ланцюжка. Однак складність полягає в тому, що процес кризового падіння підприємства на практиці дуже стрімкий - від початкових проявів кризи до повного банкрутства підприємства може пройти не більше півтора-двох років. Тому у керівництва підприємства просто не вистає часу навіть на проведення комплексної діагностики стану справ на підприємстві, не кажучи вже про розробку ефективної антикризової програми. Цей фактор є одним з найістотніших аргументів, які обумовлюють необхідність завчасного розвитку дієвого мікроекономічного механізму антикризового регулювання. Крім фактору часу важливе значення має також і фінансовий фактор - наявність на підприємстві працюючого механізму антикризового регулювання дозволяє заощадити на дорогих послугах зовнішніх консультантів (розцінки на роботу одного запрошеного аудитора складають від 100 доларів на годину і вище), що істотно навіть для великих підприємств, враховуючи необхідний обсяг робіт [1,7].

Механізм мікроекономічного антикризового регулювання очевидно буде діяти в рамках загальної макроекономічної стратегії, але, разом з тим, шляхи вирішення конкретних проблем будуть визначатися на місці, виходячи із специфіки керованого підприємства. Проведені державою антикризові заходи безсумнівно впливають на кожне підприємство, що знаходиться в зоні їх дії. Однак, участь держави в змінах, що відбуваються на конкретному підприємстві швидше непряме. Держава може змінити зовнішню середовищу підприємства, але за яким сценарієм розвиватимуться зміни на самому підприємстві більшою мірою залежить від дій його керівництва. Найбільш сприятливий для підприємства варіант - той, в якому цілі макро- і мікроекономічних антикризових заходів (тобто проводяться державою та керівництвом підприємства) єдині. Тоді дані заходи і породжувані ними зміни у функціонуванні підприємства органічно доповнюють один одного, що дозволяє керівництву підприємства швидше домогтися бажаних результатів.

Висновки та перспективи подальшого дослідження.

Криза представляє собою постійну форму руху, тому його потрібно враховувати в повсякденному управлінні підприємством. На рівні великого підприємства, також як і на макrorівні, необхідна наявність власного, постійно діючого антикризового підрозділу. У періоди кризи це підрозділ відповідає за прийняття оперативних заходів щодо його пом'якшення. У періоди входження підприємства в фази пожевлення і підйому перед антикризовою групою ставляться дві основні завдання. Перша з них - досягнення максимально можливої стійкості підприємства та автономії його від коливань зовнішнього середовища. Неможливо досягти повної автономії підприємства від зовнішніх коливань, але можна її максимізувати (наприклад, шляхом оптимального вибору постачальників сировини і споживачів готової продукції).

Другий основний завданням, що стоїть перед антикризовим підрозділом підприємства в благополучний період є короткострокове і довгострокове прогнозування можливих кризових ситуацій і розробка пакету превентивних заходів, спрямованих на своєчасну діагностику зароджується кризи та її локалізацію ще на ранніх стадіях виникнення. Крім цих основних завдань, антикризове підрозділ може також брати участь у повсякденній роботі підприємства шляхом вироблення практичних рекомендацій по можливостях оптимізації роботи всіх інших підрозділів - виробничого, збутового, управлінського та ін. Результатом такої діяльності може стати зниження витрат підприємства, а отже і підвищення рентабельності інвестицій у виробництво, що зараз, як ніколи раніше, актуально для російських промислових підприємств.

Оскільки криза є неминучою формою руху ринкової системи, антикризове управління повинно постійно бути присутнім у розробці управлінських моделей і технологій.

Антикризове управління підприємством включає в себе також осмислення бінарної опозиції «стихія - впорядкованість». Найважливішим завданням є виправлення поточної ситуації на проблемному, неплатоспроможності підприємства. У теж час, для антикризового керуючого не менш важливо вміти оцінити стихію як творчість продуктивності, необхідну стадію розвитку підприємства, навчитися особистісному, суб'єктивному баченню стихії як шансу і організаційного ресурсу. Тому криза не тільки прояв стихії, не тільки межа функціонування підприємства, а й поштовх до його подальшого розвитку, стимул пожевлення і подальшого процвітання.

Список використаних джерел

1. Шабатура Т.С. Зміцнення фінансової складової економічної безпеки підприємства / І.Ю. Гришова // Облік і фінанси. – №1, 2013.- С. 99-105.
2. Бланк І.А. Антикризисное финансовое управление предприятиями / Бланк И.А. - К.: – Ника-Центр, 2006. – 672с.
3. Иванов Г.П. Банкротство: Стратегия и тактика выживания. Как избежать банкротства/ Г.П. Иванов, В.А. Кашкин – М.: Междунар. институт ранних исследований, 1993. – 316с.
4. Лебедева В.В. Антикризове управління розвитку інноваційної системи АПК в умовах динамічної невизначеності факторів зовнішнього середовища. Стан та передумови стійкого розвитку аграрного сектору в умовах трансформаційних процесів у світовій економіці. Колективна монографія./ Під ред. д.е.н. професора Нестерчук Ю.О.(Частина 2) – Умань: Виробничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. – С.224-232.
5. Алексеев І.В. Моделювання системи управління фінансовими потоками реального сектору економіки в умовах встановлення контролю над величиною «хаосності» ринку: монографія /І.В. Алексеев, І.Б. Хома. – Розділ 1. – С. 9-33 // Математичні моделі регулювання фінансових потоків / П.П. Костробій, І.В. Алексеев, І.Б. Хома, Б.В.Гнатів, І.І. Кавалець, В.І. Алексеев. – Львів: Видавництво «Растр – 7», 2012. –134 с.
6. Ситник Л. С. Організаційно-економічний механізм антикризового управління підприємством / Л. С. Ситник. – Донецьк : ІЕП НАН України, 2000. – 503 с.
7. Замлинський В.А. Державна підтримка регіональних програм інноваційного розвитку [Електронний ресурс] / І.Ю. Гришова, В.А. Замлинський, В.В. Кужель // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 2. – С. 201-206. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua>.

References.

1. Shabatura T.S. Zmitsnennya finansovoi skladovoi yekonomichnoi bezpeki pidpriemstva / I.YU. Grishova // Oblik i finansy. – №1, 2013.- P. 99-105.
2. Blank I.A. Antikrizisnoye finansovoye upravleniye predpriyatiyami / Blank I.A. - K.: – Nika-Tsentr, 2006. – 672 p.
3. Ivanov G.P. Bankrotstvo: Strategiya i takтика vyzhivaniya. Kak izbezhat' bankrotstva/ G.P. Ivanov, V.A. Kashkin – M.: Mezhdunar. institut rannikh issledovaniy, 1993. – 316 p.
4. Lebedeva V.V. Antikrizovoye upravlinnyya rozvutku innovatsiynoiy sistemi APK v umovakh dinamichnoi neviznachenosti faktoriv zovnishn'ogo seredovishcha. Stan ta peredumovi stiykogo rozvutku agrarnogo sektoru v umovakh transformatsiynikh protsesiv u svitoviy yekonomitsi. Kolektivna monografiya./ Pid red.d.ye.n. profesora Nesterchuk YU.O.(Chastina 2) – Uman': Virobnichopoligrafichniy tsentr «Vizavi», 2013. – P.224-232.
5. Alëksëev I.V. Modelyuvannya sistemi upravlinnyya finansovimi potokami real'nogo sektoru yekonomiki v umovakh vstanovlennya kontrolyu nad velichinoyu «khaosnosti» rinku: monografiya /I.V. Alëksëev, I.B. Khoma. – Rozdil 1. – S. 9-33 // Matematichni modeliregulyuvannya finansovikh potokiv / P.P. Kostrobii, I.V. Alëksëev, I.B. Khoma, B.V.Gnativ, I.I. Kavalets, V.I. Alëksëev. – L'viv: Vidavnistvo «Rastr – 7», 2012. –134 p.
6. Sitnik L. S. Organizatsiynoye-yekonomichniy mekhanizm antikrizovogo upravlinnyya pidpriemstvom / L. S. Sitnik. – Donets'k : IEP NAN Ukraini, 2000. – 503 p.
7. Zamlinskiy V.A. Derzhavna pidtrinka regional'nikh program innovatsiynogo rozvutku [Yeletronniy resurs] / I.YU. Grishova, V.A. Zamlinskiy, V.V. Kuzhel' // Yekonomika: realii chasu. Naukoviy zhurnal. – 2013. – № 2. – P. 201-206. – Rezhim dostupu do zhurn.: <http://economics.opu.ua>.

Стаття надійшла до редакції 20.06.2015 р.